

2015 Yılında dünyada hapisane uygulamalarındaki eğilimler

-

Hapishane nüfusu

This translation was done by Muammer Pehlivan for Ceza Infaz Sisteminde Sivil Toplum Dernegi (CISST) and Turkey's Center for Prison Studies (TCPS).

Original text in English published in 2015 with the financial assistance of the UK Government, © Penal Reform International 2015. Penal Reform International takes no responsibility for the content or quality of this translation. www.penalreform.org.

This translation is part three of the publication "Global Prison Trends 2015" by © Penal Reform International 2015.

Hapishane nüfusu

Özet

Tüm dünyada mahpusların büyük çoğunluğu yetişkin erkeklerdir. Ülkelerin çoğunda genel eğilim, toplumun en yoksul tabakasından olmalarıdır. 2011 yılında Birleşmiş Milletler'in Aşırı Yoksulluk ve İnsan Hakları konusunda Özel Raportörün belirttiğine göre 'tutuklanan, alıkonan ve hapsedilenler arasında en yoksulların ve en çok dışlananların sayısı orantısız ölçüde yüksektir.'⁶⁷

Açık Toplum Adelet İnisyatifi 'mahkemeden önce alıkonanların çoğunun yoksul, ayrıca ekonomik ve toplumsal açıdan marjinalize edilmiş' olduğunu doğruluyor.⁶⁸

Latin Amerikalı mahpuslar hakkında altı ülkede yapılan karşılaştırmalı bir araştırma, mahpusların aile geçmişlerinde dağılmış aile ve terk olaylarına sık rastlandığını ve eğitim düzeylerinin düşük olduğunu gösteriyor.⁶⁹ İngiltere'de benzer bulgulara rastlandı⁷⁰, erkek mahpuslar arasında psikoz semptomları gösterenlerin

oranının yüzde 15 olduğu düşünülüyor, oysa bu oran genel nüfusta yüzde dört. Güney Afrikalı mahpuslar üzerinde yapılan araştırmada psikolojik hastalık seviyesi daha da yüksek çıktı; Durban'daki mahpusların yüzde 23.3'ü psikotik, pipolar, depresif veya kaygısal rahatsızlıklardan mustarip.⁷¹ Bu durumların çoğu tespit ve tedavi edilmeden kalıyor.

Bazı mahpus kategorilerinin özel hassasiyetleri var ve hapishane yaşantısı ek yükler getiriyor.

Kadın mahpuslar

2013 yılının başına kadar elde olan rakamlara göre, tüm dünyada 660,000'den fazla kadın mahpus var. Tüm dünyadaki mahpusların yaklaşık yüzde 6.5'i kadın ve hapisane sistemlerinin çoğunda kadınlar toplam hapisane nüfusunun yüzde 2'si ile yüzde 9'unu teşkil ediyor. Toplam hapisane nüfusu içinde kadınların oranı Afrika ülkelerinde en düşük, Asya'da, özellikle Güneydoğu ve Doğu Asyada en yüksek.

Kadın ve erkek tüm mahpusları ele alırsak, dünyadaki hapisane nüfusu dünya nüfusunun yaklaşık 100,000'de 144'üdür. Bu 144 içinde ortalama olarak dokuzu ve onu kadındır.

Uluslararası Hapisane araştırmaları Merkezi tarafından yakın zamanda yapılan bir analize göre, hapisanedeki kadınların sayısı 2000 ile 2013'ün başı arasında yaklaşık yüzde 40 artmıştır.⁷² Aynı dönemde dünya nüfusu da yüzde 16 artmıştır. 2013 başındaki rakamlara göre dünyadaki tüm mahpusların yaklaşık yüzde 6.5'i kadındır. 2000 yılında bu oran yaklaşık yüzde 5.3'dü. Bu, beşte

birden daha fazla bir artışı ifade ediyor.

En düşük kadın mahpus oranı Afrika'dadır, Batı Avrupa'da da ortalamanın altındadır, ancak Orta ve Batı Avrupa'da daha yüksektir (özellikle eski Sovyetler Birliği ülkelerinde). Amerika ülkeleri ile Güneydoğu ve Doğu Asya ülkelerinde ortalamanın üstündedir.

BM'in Kadınların Geliştirilmesi Bölümü'ne göre, 'yerli kadınlar dahil olmak üzere ırk ayrımcılığına uğrayan kadınlar, hapisane nüfusunun en hızlı artan kesimini oluşturuyor.'⁷³ Avustralya'da, aborijin kadınlar hapisane nüfusunun en hızlı büyüyen kesimi olup kadın mahpusların üçte birini oluşturuyor, oysa genel nüfus içindeki oranları sadece yüzde iki.⁷⁴ Kanada'da Adalet Bakanlığı tarafından yapılan bir araştırmada, federal kurumlarda demir parmaklıklar gerisinde bulunan aborijin kadınların toplam sayısı 2002'den 2012'ye kadar hemen hemen iki katına çıkmış, yüzde 97 artarak erkeklerin yüzde 34'üne ulaşmıştır.⁷⁵

Dünya çapındaki istatistikler uyuşturucuyla bağlantılı suçlardan dolayı hapse girme sayısının kadınlar arasında özellikle yüksek olduğunu gösteriyor. Örneğin, yakın zamanda yapılan geniş kapsamlı bir araştırmaya göre, Avrupa ve Merkezi Asya ülkelerinde uyuşturucu suçlarından dolayı hapse giren kadın sayısı, bu bölgelerdeki tüm kadın mahpus nüfusunun yüzde 28'ini oluşturuyor. Bazı ülkelerde, kadın mahpuslar arasında uyuşturucu suçundan hapse girenlerin sayısı yüzde 70'e kadar çıkıyor.⁷⁶ Kanada'daki⁷⁷ kadın mahpuslardan yaklaşık üçte biri ve Tayland'dakilerin yüzde 57'si uyuşturucuyla bağlantılı suçlardan hüküm giymiş durumda.⁷⁸ Sert uyuşturucu kanunları da Latin Amerika'da hapse giren kadınların sayısında yükselişe yol açıyor. 2006 ile 2011 arasında bu bölgedeki kadın mahpus sayısı neredeyse iki kat arttı, 40,000 iken 74,000'e çıktı.

Büyük bir çoğunluğu uyuşturucuyla ilgili suçlardan ötürü, genellikle

alt düzeyde uyuşturucu kuryeliği suçuyla hapse girmiş durumdadır.

Uluslararası Uyuşturucu Politikası Konsorsiyumu tarafından hazırlanan bir raporda uyuşturucu suçları için, özellikle daha korunmasız gruplara daha orantılı ceza verilmesi, koruyucu ve gelir sağlayıcı programlar oluşturulması, alt düzey, şiddet içermeyen suçlar için haptisten başka alternatiflere odaklanılması talep ediliyor.⁷⁹

Kadınların özellikleri ve ihtiyaçları genellikle erkeklerinkinden çok farklıdır. Araştırmalar yoksulluğun ve marjinalleştirilmenin kadın suçlular için özel bir rol oynadığını, eğitim durumlarının toplumdaki eğitim ayrımcılığını yansıttığını, büyük bir çoğunluğunun anne olduğunu, genellikle çocuklarına bakan tek veya birincil kişi olduklarını, ya da tek başlarına aileyi idame ettirdiklerini göstermiştir. Orantısız sayıda kadın suçlu hayatları boyunca cinsel istismar dahil üzere şiddete maruz kalmıştır ve bu şiddet döngüsü genellikle hapisanede ve dışarı çıktıktan sonra devam etmektedir. Bu şiddete bağlı olarak kadın mahpuslar arasında ruh hastalıkları⁸⁰, madde

bağımlılığı, kendine zarar verme eğilimi ve intihar eğilimi oranı yüksektir.

Kadınların işlediği tipik suçlar, uyuşturucuyla bağlantılı suçlar, genellikle parasal durumlarına ilişkin saiklerle işlenen maddi ve diğer şiddet içermeyen suçlardır. Şiddet içeren suç işleyen kadınların kendileri de genellikle aşırı şiddete maruz kalmış, ya da örneğin aile içi şiddete karşılık vermişlerdir.⁸¹ Erkeklerle kıyasla, kadın suçluların daha yüksek bir yüzdesi ilk kez suç işleyenlerdir ve tekrar suç işleme oranları daha düşüktür. Kanuna karşı gelen kadınlar, tüm dünyadaki ülkelerin çoğunda aynı durumdaki erkeklere göre daha fazla damgalanır.

Kadın suçluların ve mahsupların kendilerine özgü cinsiyet özelliklerine ve ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla Aralık 2010 tarihinde yapılan BM Genel Kurulunda Kadın Mahpusların Muameleleri ve Kadın Suçlular için Hapis-dışı Önlemler BM Kuralları (Bangkok Kuralları) kabul edildi.⁸²

Bu Kurallar, BM'in hapisane alternatifleri hakkındaki Tokyo Kurallarına ek

niteliğindedir ve cinsiyete özgü, hapisane-dışı önlemleri ve yaptırımları teşvik etmektedir. Ayrıca kadın mahpusların ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağına dair yol göstermekte ve Mahkumların Muamelesine ilişkin Standart Minimum Kurallara destek vermektedir. Bununla birlikte Bangkok Kurallarına ilişkin farkındalık hâlâ yetersizdir, devletlerin Bangkok Kurallarının uygulanması için çalışmaları gereklidir.

TAVSİYELER

Devletler Bangkok Kurallarının uygulanması için çalışmalıdır.

PRI araştırması: Kadın mahpuslar kimler?

During 2013-14 arasında
PRI altı ülkede

(Ermenistan ve Gürcistan,
Kazakistan ve Kırgızistan,
Ürdün ve Tunus) yaklaşık
1,200 kadınla anket yaptı.
Bulgular sınırları aşan
ortak özellikleri gösteriyor
ve yoksulluk, ayrımcılık
hapishane yaşamının uzun
dönemli zarar veren
sonuçlarından oluşan bir
resim çiziyor.

- Kadınların çoğu ortalama gelirlerinin çok düşük olduğunu söyledi, her on kadından yedisinin veya sekizinin çocuğu vardı.
- Kadınların itham edildiği veya mahkum edildiği en yaygın suçlar, hırsızlık ve sahtekârlıktı (Ermenistan hariç). Suça gerekçe olarak parasal sebepler, aileye destek vermek gösteriliyordu, bazı durumlarda 'yanlış hüküm' verildiği söyleniyordu. Gürcistan,

Kazakistan ve
Kırgızistan'da hüküm
giymiş kadınların üçte
biri uyuşturucuyla
bağlantılı suçlardan
dolayı hapse girmişti.

- Kırgızistan hariç, şiddet suçları, tüm ülkelerde bütün vakaların yüzde 25'inden daha azını oluşturmaktadır. Ancak Kırgızistan'da da, kurbanın aile mensubu bir erkek olduğu vakaların incelenmesi sonucunda, kadın failerin en az yarısının tacize uğradığını dile getirdiği ve yüzde 56'sının nefsi müdafaa yaptığını söylediği ortaya çıkmıştır. Kadınların yaşadığı aile içi şiddet ve tacizin tamamının kayda geçmemiş olması muhtemeldir.
- Kadınların hapse girmesinin başlıca sonuçları işlerini ve konutlarını kaybetmeleri, damgalanmaları, ailelerinin dağılmasıdır, hapisten çıktıktan sonra, erkeklerin aksine aileleri tarafından

iyi karşılanmadıkları gerçeğini yansıtmaktadır. Ayrıca, hapse girmek kadınların ruh sağlığı üzerinde daha büyük etki yapmaktadır. Altı ülkenin tamamında, ankete katılan kadınlarda aşırı yüksek oranda depresyon ve uyku bozukluğu görülmüştür.

2010'da BM Bangkok Kuralları kabul edildikten sonra, epeyce araştırma yapıldı ve kadın mahpuslar konusunda bilgi boşluğu kapatıldı.

Araştırmaların Bangkok Kurallarına paralel olarak cinsiyete hassasiyet gösteren bir ceza sistemi uygulanması için bir başlangıç noktası işlevi yapması gereklidir. Kadınları suça sürükleyen yolları ve kadın suçluların hapisten çıktıktan sonra yeni bir hayat kurabilmeleri için onların özelliklerini ve ihtiyaçlarını anlamaya ağırlık vermeleri gerekir.

Çocuklar ve gençler

UNODC, 'dünya çapında, 2004-2006 ve 2011-2013 arasında, hapisnede bulunan çocuk oranının, her 100,000 çocuk başına 12'den 10'a düştüğünü' tespit etmiştir. Oranlar bütün bölgelerde azalmıştır, ama bu azalış özellikle Avrupa'da, daha çok Batı Avrupa'da belirgindir, ayrıca Amerika ülkelerinde, Asya ve Okyanusya'da da azalmalar vardır.⁸³ Buna karşılık, Orta Amerika ve Batı Asya'da önemli artışlar gözlemlenmiştir. Avrupa'da, Güney Avrupa hariç olmak üzere, genç mahpus oranı birçok alt-bölgede yüzde 30'dan fazla düşüş kaydetmiştir.⁸⁴

Bu gibi verileri analiz ederken dikkatli olmak gerekir, zira çocuklar hapisane sistemi dışında bir dizi düzenlemeyle özgürlüğünden mahrum edilebiliyor, buna güvenlik birimleri, onaylı okullar, yatılı okullar ve hastaneler dahildir. Örneğin, Özbekistan'da cezai sorumluluk yaşının altındaki çocuklar mahkeme kararı olmaksızın Çocuk Komisyonu'nun kararıyla

bir kurumda tutularak fiilen özgürlüklerinden mahrum edilebiliyor.

Cezai sorumluluk yaşı (BM Çocuk Hakları Konvansiyonu uyarınca artık koruma altında tutulamayacak yaş) genel olarak 18 yaş olarak kabul edilir ama birçok ülkede 16 veya 17 olarak tespit edilmiştir.

Bununla birlikte kanıtlar gösteriyor ki, minimum cezai sorumluluk yaşı dünyanın birçok ülkesinde gözden geçirilmiş ve düşürülmüştür, böylece daha çok ve daha küçük yaşta çocuk suçlu kabul edilmiştir.^{85 86} Haziran 2010'da Danimarka cezai sorumluluk yaşını 15'den 14'e düşürmüştür, Peru'da 'ciddi suçlar' için 18'den 16'ya indirilmesini isteyen bir kanun teklifi vardır, Filipinler'de 15'den 10'a düşürülmesini öneren birkaç kanun teklifi sunulmuştur.

Child Rights International Network tarafından yapılan bir araştırma, 31 ülkede minimum cezai sorumluluk yaşının yedi olduğunu, bunun dışındaki 11 ülkede de sekiz olduğunu

göstermiştir.⁸⁷

Hatta, birçok ülkede cezai sorumluluk yaşını fiilen düşüren birçok önlem yürürlüktedir; örneğin bazı yargı mahallerinde (örneğin ABD), suçun 'çok ciddi' olması gerekçesiyle veya çocuğun yetişkin davalılarla birlikte itham edildiği gerekçesiyle çocuk davalarının yetişkin mahkemelerine devredilmesine izin verilmektedir.

Çocukların işlediği ciddi suçlara, özellikle Hindistan'da, suçlananların birinin 18 yaşın altında olduğu (ve dolayısıyla Hindistan'ın gençlerle ilgili ilerici mevzuatı uyarınca en fazla üç yıl hapis cezası alabileceği) çarpıcı toplu tecavüz vakalarına uluslararası ilgi son zamanlarda artmıştır. Yeni bir yasa tasarısı bazı ciddi suçlarla suçlanan 16 yaşında ve üstündeki çocukların yetişkin mahkemelerine devredilmesine izin veriyor.

Önerilen değişiklikler Hindistan Ulusal Çocuk Haklarını Koruma Komisyonu (NCPCR)

tarafından ‘geriye gidiş niteliğinde ve reformcu ve iyileştirici adalet ilkelerine aykırı’ olarak niteleniyor.⁸⁸

Aynı zamanda kanıtların gösterdiğine göre çocuklar gözaltı sırasında, özellikle polis nezaretindeyken ve ulaşım sırasında yüksek düzeyde şiddete maruz kalıyor. Merkezi Asya’da anket yapılan çocukların hemen hemen yarısı polisten şiddet ve zalimce muamele gördüğünü (en fazla itiraf etmeye zorlamak için), yüzde 30’u ise ciddi fiziksel şiddet gördüğünü söylemiştir.⁸⁹ Ayrıca, teşvik programları, iyi davranış için ödüllendirme, çocukların eğitim, öğretim, spor ve eğlence gibi anlamlı ve yapıcı faaliyetlerle meşgul edilmesi şeklindeki pozitif disiplin biçimleri yerine, kısıtlama, güç kullanımı, hücreye kapatma gibi zarar verici disiplin önlemlerine tabi tutulmuşlardır.

İtham edildikleri veya mahkum edildikleri suçlardan ötürü tutulan çocuk ve gençler dışında, ebeveynleri, daha çok anneleriyle birlikte hapiste yaşayan binlerce çocuk vardır. Son yıllarda bu çocukların kolay etkilenebilir bir grup olarak kabul edilmesi anlayışı gelişti, bunların korunmaları ve ihtiyaçları

hakkında, ayrıca ceza verilirken birincil ve tek bakım sorumluluklarının dikkate alınması hususunda standartlar getirildi.

BM Bangkok Kuralları ve Çocuk Hakları ve Esenliği için Afrika Antlaşmasının 30’uncu maddesi, hapisane dışı önlemlere ve yaptırımlara öncelik verilmesini önermektedir, ayrıca Güney Afrika Anayasa Mahkemesi 2007 yılında örnek bir karar vererek ceza verilmesi sırasında annenin (ebeveynin) çocuklarının üzerindeki etkisinin dikkate alınması gerektiğine hükmetti.⁹⁰

Kasım 2013’de Afrika Çocuk Hakları ve Esenliği Komitesi, ebeveynleri veya birincil bakım sorumluları kanunlara karşı geldiğinde çocukların hakları konusunda bir Genel Görüş benimsedi.⁹¹

Buna göre, her bir çocuğun etkiye maruz kalabileceği her anda, onun için iyiliğinin öncelikli olması (örneğin tutuklanmanın yapıldığı noktada, ceza verildiğinde veya hapisteki bir ebeveyni ziyaret ettiğinde). Çocuklar, kendilerini etkileyen süreçlere katılabilmelidir.

Genel Görüş ayrıca, annesi, babası veya diğer

birincil bakıcıları ceza hukuku işlemlerine tabi tutulan çocuklara, tutuklanmadan gözaltına alınmaya, tahliye edilmeden topluma kazandırma çalışmalarına kadar her aşamada uygulanması gerektiğini açıklıyor.

Mahkumların çocuklarına ilişkin farkındalık giderek artıyor; ancak Genel Görüş, tüm dünyada herhangi bir insan hakları kuruluşu tarafından bu konuda sunulan ilk kapsamlı rehberi sunuyor.

TAVSİYELER

Çocukların suç işlemesi durumunda, gözaltına alma ancak son çare kabul edilmeli ve mümkün olduğunca kısa tutulmalıdır. Cezai sorumluluk yaşı, BM Çocuk Hakları Komitesi’nin tavsiyelerine uygun olmalıdır ve ülkeler çocukların yetişkin adalet sistemine devredilmesine izin vermemelidir.⁹² Çocukların ebeveynlerinden biriyle beraber hapiste yaşamasına izin verilirken, karar bireysel esasta alınmalı ve çocuğun iyiliği esas alınmalıdır.

Özgürlüğünde n mahrum edilen çocuklar hakkında dünya çapında BM araştırması

Özgürlüğünden mahrum edilen çocukların ve gençlerin sayısı ve durumu hakkında doğru bilgi edinmek her zaman zor olmuştur. Bu niceliksel ve niteliksel bilgi eksikliğini ele almak için, BM Genel Kurulu Aralık 2014’de bir karar alarak Genel Sekreterlikten özgürlüğünden mahrum bırakılan çocuklar hakkında dünya çapında derinlemesine bir araştırma başlatmasını talep etmiştir.

Bu araştırma çocukların ne ölçüde özgürlüklerinden

mahrum edildiklerini belgelemeye, en iyi uygulamaları tespit etmeye yardımcı olacak ve ülkelerin uluslararası yükümlülüklerini nasıl daha iyi yerine getirebileceklerine ilişkin tavsiyeleri ortaya koyacaktır, buna BM Çocuklara Şiddet Uygulamasını Önlemeye ilişkin Örnek Stratejilerin ve Pratik Önlemlerin uygulanması dahildir.

Global Araştırma Mayıs 2014’de Çocuk Hakları Komitesi tarafından tavsiye edilmiş, ancak bu konudaki niceliksel ve niteliksel verilerde, araştırmalarda ve onaylanmış bilgilerde çok eksiklikler olduğu belirtilmiştir.

Afrika Çocuk Hakları Komitesi tarafından vurgulanan mahpus çocukları

Afrika Çocuk Hakları ve Esenliği komitesi tarafından ilk kez hazırlanan Genel Görüş’de mahpusların çocuklarını ele alıyor, hem ebeveynleri ile birlikte hapisanelerde yaşayanları, hem de dışarıda bırakılanları. Kasım 2013’de kabul edilen Genel Görüş, Afrikalı ülkelere, mahpusların çocuklarının haklarını açıkça koruyan tek antlaşma hükmü olan, Afrika Çocuk Hakları ve Esenliği Antlaşmasınının 30’uncu maddesini nasıl uygulayacaklarına ilişkin tavsiyeler sunuyor.

Yaşlı mahpuslar

Son zamanlarda yapılan araştırmalar, ceza sistemlerinin sayıları giderek artan yaşlı mahpuslarla başa çıkmak için uğraştığını gösteriyor. Örneğin İngiltere ve Galler'de hapisanelerde sayısı en hızlı artan grubu yaşı 50 ve üstünde olan erkek suçlular oluşturuyor, sayıları geçen on yıl içinde yüzde 74 artarak 10,000'e yaklaşmış, toplam hapisane nüfusunun % 11'ine ulaşmış durumda.

İngiltere'de 60 yaşın üstündeki nüfus 1990'dan beri sekiz kat arttı.⁹³ ABD'de eyaletlere ait ve federal hapisanelerdeki 55 yaşın üstündeki mahpusların sayısı 1981'de 8,853 iken 2012'de 124,900'e çıktı, ve uzmanlar 2013'ün sonu itibarıyla 400,000'in üstüne çıkacağını tahmin ediyor.⁹⁴

Kanada'da 50 yaşın üstündeki mahpus nüfusu 2001 ila 2011 arasında yüzde 50'den fazla arttı. Avustralya ve Yeni Zelanda'da da yaşlı mahpusların sayısının arttığı belirtiliyor, 2011'de Rimutaka hapisanesinde yaşlı mahpuslar için özel

bir bölüm açıldı.⁹⁵ Japonya'da 65 yaşın üstündeki mahpusların sayısı 2000 ila 2006 arasında yüzde 160 arttı,⁹⁶ bunun emekliler arasında suç işlemenin arttığını yansıttığı belirtiliyor.⁹⁷

Yaşlı mahpuslardaki artışın sebebi kısmen, bazı ülkelerdeki ceza sürelerinin uzunluğu, İngiltere gibi bazı ülkelerde de, onyıllar önce bazı suçlardan mahkum olanların geçiş dalgası.

İspanya gibi bazı ülkelerde mahpuslar 80 yaşına gelince tahliye ediliyor. Bazı başka yargı mahallerinde yaş, şartlı tahliye hakkının şartlarından biri, buna müebbed hapis cezası da dahil. Örneğin, Azerbaycan ve Rusya'da mahkemeler müebbed hapis cezasını maksimum 65 yaşına kadar verebiliyor, Gürcistan'da 60 yaşında şartlı tahliye yapılıyor.⁹⁸

Hapisane nüfusunda bu değişim sağlıkla ilgili yeni sorunlara yol açıyor, buna mahpuslar arasında bunama vakalarının artması dahil. Birçok ülkede yapılan

araştırmalara göre mahpusların yüzde 50'si ila yüzde 80'inde herhangi bir tür ruh sağlığı sorunu var.⁹⁹

Hapishaneler genellikle yaşlı mahpusların ihtiyaçlarına uygun donanıma sahip değil. Hapishanelerin alt yapısı 'merdivenler, banyo/tuvalete ulaşma, [ve] üst ranzalara çıkış'¹⁰⁰ erişim ve aktivite problemlerine yol açabiliyor, rehabilitasyon ve tahliye programları, beceri eğitimi ve öğretim türünde daha genç suçlulara göre hazırlanmış olabiliyor ve yaşlı mahpusların yeniden uyum zorluklarına göre olmuyor.¹⁰¹

TAVSİYELER

Kolay etkilenebilir bu mahpus grubunun özel ihtiyaçlarına cevap vermek için hapisane servisleri tarafından özel politikalar ve stratejiler geliştirilmelidir.¹⁰²

Yabancı ülke vatandaşlarından mahpuslar, azınlıklar ve yerliler

Göç ve küreselleşme nedenleri dahil olmak üzere insanların bir ülkeden başka ülkelere hareketinin artması, hapishanelerde tutulan vatandaş olmayan kişilerin sayısının artmasına yol açtı. Tüm dünyada bu mahpusların sayısının Ekim 2014’de yaklaşık yarım milyona ulaştığı tahmin ediliyor.¹⁰³

Örneğin Avrupa Konseyi üyesi ülkelerinde, hapiste tutuldukları ülkenin vatandaşı olmayan tutukluların sayısı giderek artıyor. İspanya’da yabancıların oranı 2000 yılında yüzde 19.9 iken 2013’de yüzde 30’a çıktı.¹⁰⁴ Hollanda hapishanelerinde 100’ü aşkın ülkeden tutuklu ve hükümlü yaşıyor.¹⁰⁵ Aynı zamanda bu ülkelerin giderek artan sayıda vatandaşı yurtdışındaki hapishanelerde tutuluyor.

Eylül 2012’de, Avrupa Konseyi üye ülkelerinde yabancıların ortalama oranı yüzde 21, ortanca oranı yüzde 13 idi.¹⁰⁶ Bazı Ortadoğu ülkelerinde de yabancıların oranı çok

yüksektir (Birleşik Arap Emirlikleri yüzde 92, Katar yüzde 74).¹⁰⁷

Yabancıların mahkemeye çıkmadan tutuklu kalma riskine maruz kaldığını ve uyuşturucu trafiği gibi suçlarla itham edilen veya mahkum edilenler arasında fazlasıyla görüldüğünü bildirdi.

Yabancılar hapishane sistemine birçok zorluk çıkarıyor, bunlar arasında hukuki temsil imkanlarına erişimin sağlanması, ailelerle bağlantı kurulmasının kolaylaştırılması, tahliye ve sınırdışı işlemlerine hazırlık sayılabilir.

Ayrıca birçok ülkede, hapishanelerde bulunanlar arasında yerli halklar dahil olmak üzere azınlıkların temsil oranı çok yüksektir. Bazı ülkelerde, ırksal ve etnik azınlıklar hapishane nüfusunun yüzde 50’sinden fazlasını oluşturuyor.¹⁰⁸ Örneğin genel nüfus içindeki oranları sadece yüzde 15.4 olmasına rağmen 2012 yılında Yeni Zelanda hapishanelerinde bulunanların yüzde 51.3’ü

Maori idi, yüzde 11.5’i de Pasifik halklarıydı.¹⁰⁹

Batı Avrupa ve Kuzey Amerika’da hapiste bulunan siyah ve azınlık etnik grupları da orantısızdır, 31 Aralık 2013 tarihinde her yaşta siyah erkek ABD’lilerin yaklaşık yüzde üçü hapisteydi. (her 100,000 siyah erkek ABD’li başına 2,803 mahpus), buna karşılık Hispanik erkek oranı yüzde bir (her 100,000 kişi başına 1,135) ve beyaz erkek oranı yüzde 0.5’ti (her 100.000 kişi başına 466).¹¹⁰

Erkekler arasında mahpusluk oranının en yüksek olduğu yaş aralığında (25 ila 39 yaş), siyah erkeklerin oranı Hispaniklerden en az 2.5 kat, beyaz erkeklerden altı kat fazladır.

Yaşları 18 ila 19 olan erkekler itibariyle – beyazlar ve siyahlar arasında mahpusluk oranlarının en fazla olduğu yaş aralığı – siyah erkeklerin sayısı (her 100,000 siyah erkek başına 1,092 kişi), hapse giren

beyaz erkeklere göre dokuz kattan daha fazlaydı (her 100,000 beyaz erkek başına 115 kişi).

TAVSİYELER

Ülkeler ceza politikalarının veya pratiklerinin ayrımcı olup olmadığını analiz etmek ve ihtiyaçlarına

karşılık verecek özel önlemler geliştirmek amacıyla hapishanelerde bulunan etnik azınlıkların ve yabancı ülke vatandaşlarının oranını takip etmelidir.

Sağlık

Eğilim verilerinin az olmasına rağmen, çok iyi biliniyor ki HIV ve cinsel ilişki yoluyla bulaşan diğer enfeksiyonlar, B ve C tipi viral hepatit ve tüberküloz, hapisanede yaşayanlarda toplumdakine oranla çok daha fazla rastlanmaktadır. (50 kat kadar). HIV ve tüberküloz (TB) dünyanın bütün bölgelerinde mahpusları etkilemektedir.¹¹¹ TB bulaşan mahpus sayısı her 100,000 kişide 4,500 olarak tahmin edilmektedir. Dünya Sağlık Teşkilatı 100,000 kişide 250 vakayı salgın olarak nitelermektedir.¹¹²

2010'da üç Avrupa ülkesi hapisanelerdeki TB vakalarının ülke çapındaki toplam yeni vakalarının yüzde onunu aştığını, görelî TB riskinin hapisanelerde toplumun tümüne oranla 145 kat daha fazla olduğunu açıkladı.¹¹³ 2012 yılında yapılan bir araştırmada hapisanelerde TB için yapılan hizmetler açısından bölgelere göre büyük farklılıklar olduğu görüldü. Doğu Avrupa ve Merkezi Asya ülkelerinin yaklaşık yüzde 90'ı AIDS, Tüberküloz ve Sıtmayla

Savaş için Global Fon'un bağışlarıyla mahpuslar için TB hizmeti veriyor. Ancak Güney Afrika'da sadece bir ülkede hapisanelerde TB programı uygulanıyor.¹¹⁴ Ülkelerin çoğunda sağlıkla ilgili tanıtım, önleme, teşhis ve tedaviyi birleştiren birincil sağlık bakım hizmetlerinde ciddi eksiklikler var.

Onüç Avrupa ülkesi 2014 yılında, kendi kanun, yönetmelik ve politikalarından bazılarının başlıca nüfus grupları ve kolay etkilenecek diğer alt-nüfus grupları için etkili HIV koruma, tedavi, bakım ve destek sunmayı engellediğini bildirdi. Uyuşturucu enjekte edenler, seks işlîreî, mahpuslar ve göçmenler genellikle en fazla etkilenenlerdi.¹¹⁵

Gelir seviyesi düşük ülkelerde sağlık ihtiyaçlarını karşılamakta çok büyük zorluklar vardır. Örneğin Sivil Toplum Örgütü Health through Walls'ın verdiği gibi sağlık hizmetlerin uygulanması, kapasiteyi artırarak mahpuslara tıbbî tarama, tedavi ve tahliye planlaması gibi servislerin

verilerek tahliyeden sonra devamlılığın sağlanması açısından çok önemlidir.¹¹⁶

Mahpuslar arasında ruh sağlığı sorunları toplumun geneline göre ciddi oranda yüksektir, genellikle fazla kalabalık ortam, çeşitli şiddet uygulamaları, tecrit, mahremiyet eksikliği, anlamlı faaliyetlerin yokluğu, sağlık hizmetlerinin, özellikle ruh sağlığı hizmetlerinin yetersizliği gibi sebeplerle daha da artar. Dünya çapında yapılan araştırmalar göstermiştir ki mahpuslar arasındaki intihar oranı genel nüfusa göre on kat fazladır.¹¹⁷ Kısa süre önce yayınlanan bir UNODC raporuna göre mahpuslar arasındaki intihar oranı diğer bölgelere göre en yüksek Avrupa'dadır, ortalama her 100,000 kişide 62 olup hapisanede tüm ölümlerin yüzde 13'ünün üstündedir.¹¹⁸

Hapis cezasının ruh sağlığı problemleri olan insanlar için kötü amaçla kullanıldığına dair farkındalık artmaktadır. Bazı ülkelerde

hapishaneler ruh sağlığı bozuk insanlar için 'depolama alanı' olarak kullanılmaktadır, örneğin Ulusal Ruh Sağlığı Komisyonu Başkanına göre, bu kişiler Avusturalya'daki mahpusların neredye yarısını oluşturmaktadır. Söylediğine görebu kişilerin hapishanelerde tutulması vergi mükelleflerine her yıl milyonlarca dolara mal olmaktadır ve ülkenin ruh sağlığı hizmetlerinin talebi karşılamakta yetersiz kalması polisin zamanının yüzde 50'sini harcamaktadır, polis her iki saatte bir ruh sağlığı bozuk bir kişiyi tutuklamaktadır. Avustralya'daki Komisyon hapse giren 29,000 kişinin yüzde 38'inin ruh hastalığı var ve ruh hastalığı olan her üç mahpustan biri daha önce beş kez veya daha önce hapse girmiştir.¹¹⁹

TAVSİYELER

Hapishanelerin sağlık sistemlerinin performansı, uluslararası insan hakları hukukunda ve tıbbi etik standartlarında belirtildiği şekilde sağlık hakkına uygun olarak değerlendirilmelidir, buna hapishane sağlık personelinin hapishane yetkililerinden tamamen bağımsız olması dahildir.¹²⁰

Hapishanede sağlık için iyi yönetim

Mahpusların sağlık hakkının sık sık gözardı edilmesini dikkate alarak, UNODC ve Dünya Sağlık Teşkilatı Mahpusların sağlığı hakkında yapılan araştırmaları, uluslararası hukuk kaynaklarını incelemiştir ve 2014 yılında "21'inci yüzyılda hapishanede sağlık için iyi yönetim: hapishanede sağlık için bir politika özeti" adlı bir yayında hapishanelerde sağlık hizmetleri için hukuki ve etik koşulları tanımlamış ve derlemiştir.

Politika özetinde, başka şeylerin yanı sıra hapishane sağlık hizmetlerinin şöyle olması gerektiği belirtilmektedir:

- * En az toplumun genelinde uygulanana eşit profesyonel, etik ve teknik halk sağlığı standartlarında olmalıdır.
- * Hapishane yönetiminden tamamen bağımsız olmalı, ancak onlarla etkin bir işbirliği içinde olmalıdır.
- * Sağlık personelinin eğitimi dahil olmak üzere ulusal sağlık politikalarına

ve sistemlerine entegre olmalıdır.

* Hijyen, yeme-içme, mekan, ısıtma, aydınlatma, havalandırma, fiziksel aktivite ve sosyal bağlantılar açısından yeterli imkanları içermelidir.

* Mahpusların cezalandırılmasına asla katılmamalıdır, sadece mahpusların bakımını sağlamakla görevli olmalıdır.

* Genel nüfusla kıyasla mahpusların hastalıklarının bulaşabilir olup olmadığı hakkında bilinçli olmalıdır.

Endnotes:

⁶⁷ UN General Assembly, 66th Session, *Extreme poverty and human right: Report of the Secretary-General*, 4 August 2011, A/66/265.

⁶⁸ Open Society (n 28) p1.

⁶⁹ UN Development Programme, *Citizen Security with a Human Face: Evidence and Proposals for Latin America*, 2013.

⁷⁰ Prison Reform Trust, *Bromley Briefings*, 2013, p28.

⁷¹ Naidoo S and Mkize DL, 'Prevalence of mental disorders in a prison population in Durban, South Africa', *African Journal of Psychiatry (Johannesburg)*, Vol 15, No 1, 2012, pp30-35.

⁷² Walmsley R, 'Variation and Growth in Levels of Female imprisonment', International Centre for Prison Studies, 12 March 2014, www.prisonstudies.org/news/female-imprisonment <accessed 27 January 2015>.

⁷³ United Nations Division for the Advancement of Women (DAW), Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), United Nations Development Fund for Women (UNIFEM); *Gender and racial discrimination, Report of the Expert Group Meeting*, 21-24 November 2000, Zagreb, Croatia.

⁷⁴ Grant E and Paddick S, 'Aboriginal women in the Australian prison system',

Right Now: Human Rights in Australia online, 11 September 2014, <http://rightnow.org.au/writing-cat/article/aboriginal-women-in-the-australian-prison-system/> <27 January 2015>.

⁷⁵ Rennie S, 'Huge increase in number of aboriginal women in Canadian prisons', *The Star online*, 2 December 2014, http://www.thestar.com/news/canada/2014/12/02/huge_increase_in_number_of_aboriginal_women_in_canadian_prisons.html <accessed 27 January 2015>.

⁷⁶ Iakobishvili E, *Cause for Alarm: The Incarceration of Women for Drug Offences in Europe and Central Asia, and the need for Legislative and Sentencing Reform*, International Harm Reduction Association, 2012, p5.

⁷⁷ See 'High return to prison for women without drug abuse programs', *EurekaAlert!: The Global Source for Science News*, 31 May 2011, http://www.eurekaalert.org/pub_releases/2011-05/smh-hrt053111.php <accessed 27 January 2015>.

⁷⁸ Department of Corrections, Ministry of Justice, Thailand, 'Statistics', www.correct.go.th/eng/statistics.html.

⁷⁹ Giacomello C, *Briefing Paper: Women, drug offenses and penitentiary systems in Latin America*, International Drug Policy Consortium, October 2013, <http://idpc.net/publications/2013/11/idpc-briefing-paper-women-drug-offenses-and-penitentiary-systems-in-latin-america>, <accessed 27 January 2015>.

⁸⁰ UN Office on Drugs and Crime and World Health Organisation (Europe), *Women's health in prison: Correcting gender inequity in prison health*, 2009, p29.

⁸¹ See for example Penal Reform International, *Who are women prisoners? Survey results from Kazakhstan and Kyrgyzstan*, 2014.

⁸² UN General Assembly, 65th Session, *United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-custodial measures for Women Offenders (the Bangkok Rules)*, 16 March 2011, A/RES/65/229.

⁸³ ICPS World Prison Brief.

⁸⁴ UNODC 2014 (n 7) para 62.

⁸⁵ UN General Assembly, 69th Session, *Rights of the Child*, 17 November 2014, A/C.3/69/L.24/Rev.1; See joint NGO campaign *Call for a Global Study on Children Deprived of Liberty*, <http://www.childrendeprivedofliberty.info/> <accessed 27 January 2015>.

⁸⁶ See Child Rights International Network, www.crin.org/en, <accessed 27 January 2015>.

⁸⁷ See 'At What Age', www.right-to-education.org/node/279, <accessed 27 January 2015>.

⁸⁸ 'India bill to try minors as adults after Delhi gang rape', *BBC News India online*, 7 August 2014, <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-india-28684744> <accessed 27 January 2015>.

- 89 *Progressive abolition of violence against children in detention in Central Asia* is a three-year EU-funded programme being implemented by PRI and four partner organisations. More information is available at: <http://www.penalreform.org/wp-content/uploads/2013/10/VAC-CA-Project-Factsheet-011013.pdf> <accessed 27 January 2015>.
- 90 *S v M* (CCT 53/06) [2007] ZACC 18.
- 91 General Comment No. 1 on 'Children of Incarcerated and Imprisoned Parents and Primary Caregivers; See 'Damage limitation: an update from the African Committee of Experts on the Rights and Welfare of the Child', Penal Reform International, 25 April 2014, <http://www.penalreform.org/news/damage-limitation-update-african-committee-experts-rights-welfare/> <accessed 27 January 2015>.
- 92 UN Committee on the Rights of the Child, 44th Session, *General Comment No.10 (2007): Children's rights in juvenile justice*, 25 April 2007, CRC/C/GC/10.
- 93 Moll A, 'Dementia among inmates poses a growing challenge for prisons', *The Guardian online*, 12 April 2013, <http://www.theguardian.com/society/2013/apr/12/dementia-health-challenge-age-prisons> <accessed 27 January 2015>.
- 94 American Civil Liberties Union, *At America's Expense: The Mass Incarceration of the Elderly*, Jun 2012.
- 95 Penal Reform International, *Alternatives to the Death Penalty Information Pack*, 2015, p44.
- 96 Sleep B, 'Old age behind bars: how can prisons adapt to the needs of increasingly elderly populations?', Penal Reform International blog, 25 September 2014, <http://www.penalreform.org/blog/age-bars-prisons-adapt-increasingly-elderly-populations> <accessed 27 January 2015>.
- 97 McCurry J, 'Pills and Porridge: prisons in crisis as struggling pensioners turn to crime', *The Guardian online*, 19 June 2008, <http://www.theguardian.com/world/2008/jun/19/japan> <accessed 27 January 2015>.
- 98 See PRI 2015, *Alternatives to the death penalty Information pack*.
- 99 UNODC 2009, UN Office on Drugs and Crime, *Handbook on Prisoners with Special Needs*, United Nations, 2009.
- 100 Sleep (n 96).
- 101 Sleep (n 96).
- 102 UNODC 2009 (n 99) p124.
- 103 Foreign Nationals in Prison Workshop, Confederation of European Probation (CEP)/Europris, London, October 2014, see: <http://www.cep-probation.org/page/629/workshop-on-foreign-national-prisoners-october-2014> <accessed 27 January 2015>.
- 104 Montero Pérez de Tudela E, Paper to Foreign Nationals in Prison workshop, London, 2014.
- 105 Hofstee-van der Meulen F, Paper to Foreign Nationals in Prison workshop, London, 2014.
- 106 Council of Europe, SPACE survey (Annual Penal Statistics of the Council of Europe) http://wp.unil.ch/space/files/2014/05/Council-of-Europe_SPACE-I-2012-E_Final_140507.pdf <accessed 27 January 2015>.
- 107 ICPS World Prison Brief.
- 108 UN Office on Drugs and Crime, *Handbook on Prisoners with Special Needs*, United Nations, 2009.
- 109 See Department of Corrections (New Zealand), 'Facts and Statistics', www.corrections.govt.nz/about-us/facts_and_statistics/prisons/ps-march-2012.html.
- 110 Carson (n 13).
- 111 UN Office on Drugs and Crime, the World Health Organisation, and UNAIDS, *Technical guidance note for GF HIV proposals R11 (and GF TB proposals)*, 'Comprehensive HIV and TB programmes for people in detention', http://www.unaids.org/sites/default/files/en/media/unaids/contentassets/documents/programmes/programmeeffectivenessand-countrysupportdepartment/gfresource-kit/20110818_Technical_Guidance_prisons.pdf <accessed 27 January 2015>.
- 112 Williams D, 'Bid to curb prisons' TB epidemic', *Times Live online*, 10 February 2014,

www.timeslive.co.za/
thetimes/2014/02/10/bid-to-
curb-prisons-tb-epidemic
<accessed 27 January 2015>.

113 European Centre for
Disease Prevention and Control
and World Health Organisation
Europe, *Tuberculosis
surveillance and monitoring in
Europe*, 2013.

114 Lee D and others, 'Global
Fund financing of tuberculosis
services delivery in prisons',
Journal of Infectious Diseases,
online edition, 23 April 2012.
(DOI: 10.1093/infdis/jis042).

115 World Health Organisation
Europe, Regional Committee
for Europe, 64th Session,
Progress Reports, 2 September
2014.

116 Health through Walls:
Sustainable Prison Healthcare
in Developing Countries, [http://
www.healththroughwalls.org/#](http://www.healththroughwalls.org/#)
<accessed 27 January 2015>.

117 Durcan G and Zwemstra
JC, 'Mental health in prison' in
Enggist S and others (eds.),
Prisons and Health, World
Health Organisation Europe,
2014.

118 UNODC 2014 (n 7) para
60.

119 'Nearly half of the nation's
prisoners are mentally ill',
news.com.au, 26 November
2013,
[www.news.com.au/national/ne-
arly-half-of-the-nations-
prisoners-are-mentally-ill/
story-fncynjr2-1226769068765](http://www.news.com.au/national/nearly-half-of-the-nations-prisoners-are-mentally-ill/story-fncynjr2-1226769068765)
<accessed World Health
Organization/ Council of

Europe, *Strasbourg
Conclusions on Prisons and
Health*, 20 June 2014.

7 January 2015>.

120 World Health
Organization/ Council of

Europe, *Strasbourg
Conclusions on Prisons and
Health*, 20 June 2014.